

צלחת ולימון / כתיבה: דרורה דקל

את מילות הפזמון המוכר **לימון וצלחת** כתב נתן אלתרמן ב-1946; את הלחן חיבר משה וילנסקי, לכאורה התמליל הוא פטפוט פלרטטני של בחור ובחורה. מעבר לפטפוט הסתמי מפוזרים בפזמון סימנים המעידים על עניינו של המשורר בלשון העברית ויחסיו אליה. השם צלחת ולימון בהיפוך לשם המקורי, מעלה את השאלה מה למיקי צדיק בכלי אוכל, פירות, ירקות, וצמחים?

האם הערבוב בין שפה מליצית לשפה 'נמוכה' חושף את אשר מתרחש בעבודות? בצירים/רישומים של צדיק ניבטים 'ציורי טבע דומם', אבל גם הם אינם שגרתיים ומסורתיים. בהקשר זה כותבת תמי כץ פריימן בקטלוג התערוכה: "דם הכלנית וכתם הכרום- פריחה באמנות ארץ ישראל", מוזיאון ישראל, ירושלים, אוקטובר, 2003 - פברואר, 2004. הדימוי השגור של זר פרחים באגרטל נקשר בתולדות האמנות לציורי טבע-דומם. צירוף 'טבע' ל 'דומם' המנוגד לו מבטא את גלגולו של הצמח החי שנקטף מן השדה והיה לאובייקט שהאמן מציירו בסדנתו. תהליך העתקת הפרח מן החוץ אל הפנים ומן המציאות אל הציור נוגע במהותו של מעשה האמנות, ומעורר מחשבה על מושגים משדות דומים כגון טבע ותרבות, אורגני ואסתטי. במסורת הציור האירופי זוהה עולם הפרחים עם תפארת הבריאה, שימש בסמלי קדושים ומלכים, ייצג את המושג "ואניטס" - במשמעות של הבל היופי והחיים בני החלוף - וגם היה ביטוי לשפע ולמותרות, לחושניות ולארוטיקה. כך או כך הציב ציור הפרחים אתגר לאמנים, ועד היום לא איבד אתגר זה מתוקפו. הפרח אינו עוד אובייקט של יופי ושלמות, אלא התגלמות הערכים והחומרים שהציור עצמו נצרף מהם: יופי וחושניות, צבע ואור, מרקם של פני השטח ובניין הצורה במרחב".

ג'ורג'ה אוקיף אמרה באחד הראיונות איתה: "אני שונאת פרחים. אני מציירת פרחים כי הם זולים יותר מדוגמניות והם לא זזים", אצל צדיק דווקא הדימויים באים מאהבה ומקרבה לבית, היא קוטפת אותם בעונתם מחצר ביתה ומציירת אותם בהפגישה תרמילים יבשים עם צמחים חיים ומקיימת מפגש בין 'טבע' ל 'דומם'.

צדיק יוצרת 'טבע דומם' גרוטסקי, הדימויים מתהפכים, מתחברים באופן לא הגיוני, ושוברים לעתים את חוקי הגרביטציה, חיים מאור בקטלוג: 'המגדירים', 2016, כותב: "דור האמנים העכשווי מצייר את הטבע מתוך געגועים וחרדה. הסיבות מצויות מעבר לאמנות, באווירה "קצת אפוקליפטית" השורה על ציורי הטבע". ואילו אצל צדיק נוצרו חיבורים המעלים את האפשרות ליצירת טקסיות לא מפוענחת.

אומרת האמנית: "בסטודיו אני מקיימת מערכת יחסים אינטימית ביני לבין האובייקטים המצוירים. אני מתבוננת בהם, מפענחת אותם, מניחה אותם על הנייר, הסדר מכיל בתוכו

פוטנציאל לאי סדר. חוקי המדע, התופעות הכימיות של הכתם על הדף, ומולם הנייר כמו שדה ריק שהדימויים יכולים לעופף בו לעיתים כנגד חוקי הגרביטציה".

בתערוכת צבע גלילי האחרונה, 2015, כתבה האוצרת טלי בן נון על ציורי הצמחים של צדיק: "העבודה נוצרת בשני שלבים. הנחת כתמים- מפגש בין שמן לדיו ואחר רישום באמצעות עטים. השמן הנספג מסמן את 'עומקו' של הנייר. כתמי השמן והדיו מחללים את טוהר הנייר הלבן ומסמנים טריטוריה. חדות העט יוצרת שפת רישום מדויקת כאנטייתזה להתפשטות הבלתי מרוסנת של השמן. הנייר מכיל שלוש הנחות ציוריות שמנסות למצוא ביניהן חיבור, ניגוד, איזון, חוסר איזון, קיום עצמאי ומכנה משותף".

צדיק בשיחה אתי מוסיפה: "המפגש בין שני כתמים יוצר קו. לכלוך של הדף וחילולו. הציור בצד האחורי של הדף. כמו משחק צלליות מאחורי בד מתוח. חלק מפעולות הציור אינן גלויות לעין. הסכין – החוד שלו, מפגש הוקטורים, הסופיות שהיא חודה של הכוונה, חודה של הפעולה. כמו החוד של העט השחור. היד אווזת בסכין, אווזת בעט... כל כלי הוא אקסטנציה(1) של היד. היד הופכת לכלי, היא המנוף של הכלי, היא הכוח".

אנכי – צמיחה, חיים, יציבות.

אופקי – רוגע, מנוחה, מוות

וכמו שהגדירה זאת צדיק באחת ההצעות לשם לתערוכה: 'איזון לא קדוש'. עם הקמת המדינה שירתו צמחים מקומיים את המפעל הציורי ושימשו סמלים לאהבת הארץ, ב-1962 פרסמה האקדמיה למדעים את 'פלורה פלסטינה', המגדיר האולטימטיבי לצמחי ארץ-ישראל ששמו הלטיני משמר את רצף העניין המדעי הנמשך למן העת העתיקה. כותבת גלית אווה חרש בקטלוג 'פלורה ופאונה בפלסטינה'...: "בהמשך הם גויסו לייצג את הנופלים בקרבות. פרח דם המכבים המזוהה עם יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל הופקע מעולם הצמחים".

צדיק מתרחקת מסמליות זו. היא יוצרת תת- נושא שהוא יותר אינטימי, לעתים הומוריסטי, מערערת על המבט המוכר ויוצרת מבע אחר.

הבחירה שלי כאוצרת ליצור עירוב של כמה תקופות עבודה ביצירתה של צדיק, מאפשרת לצופה לראות את הגיוון שיצרה צדיק מנקודת מבטה. וכך מופיעה בתערוכה גם דמות נשית אופקית, באותה טכניקה של ציור/רישום בכתם שמן ודיו, אותה אופקיות הנראית בציורי הכלים, הפירות והירקות. זהו אותו מוות/שינה המתקיימים בתנוחה זו.

התערוכה של צדיק, היא אינטימית מחד גיסא ונדמה כי נוצרה בשליטה ללא פריצות לא מודעות, היא מעודנת ודורשת התבוננות יסודית בפרטים, ואהבה לדבר מאידך גיסא. היא מטרידה, מוזרה, ויש בה היבטים סוריאליסטיים לא הגיוניים, בעלי הומור, והפתעות.

.....
אקסטנציה- מושג בתורת המשמעות המציין את הדבר הממשי אליו הביטוי הלשוני, או המושג, מכון.